

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2
0
2
4

No 9

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

*Elektron nashr. 274 sahifa.
E'lon qilishga 2024-yil 7-sentyabrda ruxsat etildi.*

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich, i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., Navoiy davlat pedagogika instituti rektori
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, p.f.f.d., (PhD), Buxoro muhandislik-texnologiya instituti rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU Hududiy ta'lim muassasalari va markazlar bo'yicha prorektor v.b.
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TDIUprofessor
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d., TSUE professori
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Musayeva Shoirazimovna, SamDu IS instituti professori
Cham Tat Huei, (PhD) USCI universiteti professori, Malayziya
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d.,(PhD) "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d.,(PhD) TAQU katta o'qituvchisi
Djudi Smetana, p.f.n., Pittsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH
Krissi Lyuis, p.f.n., Pittsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburgh, Kansas, AQSH
Ali Konak (Али Кўнак), i.f.d., prof., Karabuk universiteti dosenti, Turkiya
Glazova Marina Viktorovna, i.f.n., "LUKOIL-Energoservis" Kompaniyasi iqtisodchisi, Moskva.
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., (PhD) TDIU dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Oqil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Abdurakhmanov Kalandar Khodjaevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Rae Kwon Chung, honorary professor of TSUE, Nobel laureate, South Korea,

Osman Mesten, member of the Turkish Parliament, head of the Turkey-Uzbekistan Friendship Society

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, DSc, Prof., Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan

Buzrukkhanov Sarvarkhan Munavvarkhanovich, DSc, Deputy Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan

Akhmedov Durbek Kudratillayevich, DSc, Prof., Deputy of the Legislative Chamber of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan

Akhmedov Sayfullo Normatovich CSc, Prof., Rector of Academy of Labor and Social Relations

Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, DSc, Prof., TSUE Vice-Rector for Scientific Affairs and Innovation

Kalonov Mukhiddin Bakhritdinovich, DSc, Prof., Rector of the Navoi State Pedagogical Institute

Siddikova Sadokat Ghaforovna, PhD, Rector of the Bukhara Institute of Engineering and Technology

Khudoykulov Sadirdin Karimovich, DSc, Prof., acting Vice-rector for regional educational institutions and centers of TSUE

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, DSc, Prof., of TSUE

Samadov Askarjon Nishonovich, CSc, Prof., of TSUE

Slizovsky Dimitriy Yegorovich, DSc, Prof., of the People's Friendship University of Russia

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, DSc, Prof., Rector of International "Nordic" University

Akhmedov Ikrom Akramovich, DSc, Prof., of TSUE

Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja ugli, DSc, Prof., of TSUE

Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of the DGPO of the Republic of Uzbekistan

Ochilov Farkhod, Head of the DCECGPO of the Republic of Uzbekistan

Eshtayev Alisher Abduganievich, DSc, Prof., of TSUE

Shoira Azimovna Musaeva, professor of SamDu IS Institute

Cham Tat Huei, PhD, professor at USCI University, Malaysia

Akhmedov Javokhir Jamolovich, PhD, deputy of executive director of the "El-yurt umidi" fund

Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, PhD, Senior Lecturer at Tashkent University of Architecture and Construction

Judy Smetana CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA

Chrissy Lewis CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA

Ali Konak DSc, Prof., Associate Professor of Karabuk University, Turkey

Glazova Marina Viktorovna, CSc, economist at LUKOIL-Energoservis Company, Moscow.

Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, associate professor of TSUE

Sevil Piriyea Karaman, PhD, doctoral student at Ankara University, Turkey

Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, independent researcher of TSUE

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor

Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori

Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori

Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti

Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti

Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti

Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti

G'afurov Doniyor Orifovich, p.f.f.d., (PhD)

Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti

Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti

Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Tijorat banklari kredit portfelini boshqarishning bozor mexanizmlari va ularni joriy etishdagi muammolar	21
Yusupov Shoxzod Maxmatmurodovich	
Hududlarning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish davrlari ekonometrik modelini yaratish masalalari	24
Abdullayev Farxod Ozodovich	
Marketing yondashuvi asosida Sirdaryo viloyatining investitsion salohiyatini baholash usullari	35
Xolmurotova Diyoraxon Ibragimovna	
Bevosita soliqlar ma'muriyatchiligi	41
Idirisov Alisher Otajonovich	
Soliq nazorati va transfert narxni belgilashda soliq nazoratini tashkil etishning xorij tajribalari	46
Abdiev Jaxongir Ibragimovich	
Soliq siyosati va strategiyasining ilmiy-nazariy tahlili	53
Djumaniyazov Marks Quranbaevich	
Pestel tahlili – muvaffaqiyatli investitsiya qarorlarini qabul qilish asosi	60
Shaislamova Nargiza Kabilovna	
Tijorat banklari tomonidan biznes loyihalarni moliyaviy qo'llab-quvvatlashning o'ziga xos xususiyatlari	67
Asrorov Azizbek Isomiddin o'g'li	
The significance, problems and solutions of the green economy in the New Uzbekistan economy	74
Sattorova Mehriniso, Ibragimova Gulchehra Tohirovna	
O'zbekistonda kichik va o'rta biznesni soliqqa tortishning joriy qilinishi va rivojlanish tendensiyasi	79
Otamuradov Nuriddin Najmiddinovich	
Korporativ boshqaruvni innovasion rivojlantirishda raqamli texnologiyalardan foydalanishning nazariy asoslari	87
Xalmuradov Elmurod Dilmuradovich	
Международный опыт стимулирования инновационной деятельности	93
Абдиуалиева Гулзада Азатовна	
How does foreign direct investment promote economic growth?	98
O'tkirova Bonu Azamat kizi	
Mintaqalarni barqaror rivojlantirishning konseptual asoslari va ular evolyutsiyasi	102
Umarov Abduvaxob Tursunovich	
Technological Innovations of Electronic Payment Systems	107
Mirkomil Boboyorov Murodullaevich	
Ta'lim xizmatlari sohasida davlat-xususiy sherikligining rivojlanishida xorij tajribasining o'rni va ahamiyati	115
Imomov Xolmurod Norqul o'g'li	
O'zbekiston iqtisodiyotiga to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investisiya va xorijiy kreditlar jalb qilish samaradorligi tahlili	119
Maksudov Abdumalik Xodievich	
Davlat ehtiyojlari uchun tovarlar (ishlar, xizmatlar) xarid qilishni takomillashtirish	124
G'ofurov Temur Baxrom o'g'li	
Mamlakatimizda oziq-ovqat sanoatini rivojlanish holati va uning dolzarbligi	129
Turg'unov Muxriddin Mo'ydinjon o'g'li	

Turizmda innovatsiyalarni qo'llash imkoniyatlari.....	133
Po'latov Ma'murjon Murodjon o'g'li	
Davlat budgetining solikli daromadlari tahlili	139
Abduraimova Nigora Radjabovna	
Soliq yuki soliq tizimining qanchalik samarali ekanligini aniqlovchi muhim mezon	143
To'la'kov Ulug'bek Toshmamatovich	
O'zbekiston sanoat korxonalarida xom ashyo resurslaridan samarali foydalanishning hozirgi holati, muammolari va mintaqaviy xususiyatlari (qashqadaryo viloyati misolida)	151
Ochilov Akram Odilovich, Xazratov Sarvar Ibragimovich	
Состояние туристической инфраструктуры Ташкентской области.....	156
Гаппарова Майрамхон Зафар кизи	
Sanoatlashuvning ekologik ta'siri va "yashil" iqtisodiyotga o'tishning asoslari	161
Nosir Maxmudov, Lola Azimova	
Iqtisodiyotni raqamlashtirishda sinergetik ta'sirning nazariy asoslari	167
Maxmudova Zoxida Maqsudali qizi, Normurodov Xusan	
Davlat budjeti xarajatlaridansamarali foydalanishni takomillashtirish.....	173
Sherxon Tuychiyev	
Savdo korxonalarida ta'minot zanjirining asosiy bosqichlari va muammolari.....	177
Ergashev Jahongir Baxodirovich	
Kichik biznes subyektlarining innovatsion loyihalarni moliyalashtirish yo'llari	180
Ergashev Firuz Baxodirovich, Ishturdiev Hasan Abdigapparovich	
Budjet tashkilotlarida qurilish-ta'mirlash xarajatlari hisobining asoslari.....	184
Azizova Zilola Lochin qizi	
Xorijiy mamlakatlarda tadbirkorlik subyektlari tomonidan mahallilashtirish asosida mahsulot ishlab chiqarishning o'ziga xos jihatlari	191
Mirzabaev Xusniddin Muxamadjonovich	
Suv ekologiyasining asosiy yo'nalishi va uning fandagi o'rni.....	200
Musayeva Muqaddas Abdurashid qizi	
Анализ прибыли агропромышленности	204
Гафурова Азизахон Фатиховна	
Systematic analysis of briquette mass pressing equipment approach	209
Kobilov Khasan Khalilovich, Sharipova Nazira Rakhmatilloevna	
An Econometric Assessment of the Effects of Fintech on Economic Growth in Developed Countries	213
Anvarkhonov Abdulatifkhon Jamshidkhon ugli	
Raqamli iqtisodiyot rivojida korporativ boshqaruv faoliyatining roli	216
Muxitdinov Ulug'bek Diyarovich	
Значение промышленной сети в развитии деятельности предприятий малого бизнеса.....	221
Кодиров Жавлонбек Нематуллаевич	
Tadbirkorlik kambag'allikni qisqartirishning asosiy yo'nalishi.....	225
Xolmirzayev Abdulxamid Xapizovich	
Kichik biznes subyektlarida mahsulot ishlab chiqarishda innovatsiyani joriy etish masalalari	230
Mirzayev Kobii Nosirjonovich	
Investisiya faoliyatini moliyalashtirish manbalarini rivojlantirish mexanizmlari.....	236
Ismailov Dilshod Anvarjonovich	
Innovation iqtisodiyotni shakllantirish sharoitida sifat menejmentini joriy etishning nazariy-uslubiy masalalari.....	242
Zarina Ashurova	

Social media marketing strategies for small businesses.....	247
Mannonov Shahzod Istam ugli	
Xalqaro shartnomalar qoidalarini qo'llashning xalqaro va milliy uslubiy tamoyillarining o'zaro ta'siri	250
Rajapov Shuxrat Zaripbaevich	
Neft-gaz, yoqilg'i energetika sanoati sohasidagi yirik soliq to'lovchilarda soliq nazoratini samarali tashkil etish va takomillashtirish masalalari	258
Abdullaev Shuxrat Sultanbaevich	
Суть и значимость инновационных технологий в региональном управлении	266
Муминов Фазлиддин Хусниддин угли	

BEVOSITA SOLIQLAR MA'MURIYATCHILIGI

ORCID: 0009-0005-1768-372X

Idirisov Alisher Otajonovich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti mustaqil tadqiqotchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada bevosita (to'g'ri) soliqlar ma'muriyatchiligini tashkil etish, jumladan, ushbu soliqlarni hisoblab chiqarish va to'lash tartib-qoidalari, shuningdek, ushbu yo'nalishdagi ma'muriyatchilikni takomillashtirishning ayrim masalalari haqida so'z yuritiladi.

Kalit so'zlar: bevosita (to'g'ri) soliqlar, foyda solig'i, daromad solig'i, resurs soliqlari, soliq solish obyekti va bazasi, soliq stavkalari, soliq imtiyozlari.

Abstract: This article examines the organization of direct (correct) tax administration, including the procedure for calculating and paying these taxes, as well as some issues of improving administration in this area.

Key words: Direct (correct) taxes, income tax, profit tax, resource taxes, tax base and object, tax rates, tax incentives.

Аннотация: В данной статье рассматривается организация прямого (правильного) налогового администрирования, в том числе порядок исчисления и уплаты этих налогов, а также некоторые вопросы совершенствования администрирования в этом направлении.

Ключевые слова: Прямые (корректные) налоги, налог на прибыль, налог на прибыль, ресурсные налоги, налоговая база и объект, налоговые ставки, налоговые льготы.

KIRISH

Har bir mamlakatning iqtisodiy tayanchi haqida so'z ketar ekan, ko'z o'ngimizda soliqlar haqidagi tasavvurlar paydo bo'la boshlaydi desak, mubolag'a bo'lmaydi. Chunki dunyodagi har bir davlat borki, uning moliyaviy vositasini, tayanchini soliqlar bilan bog'lamaslikning imkoni bo'lmaydi. Shu sababli soliq tizimi davlatlar iqtisodiyotining ajralmas qismi hisoblanadi, mamlakatni ijtimoiy va iqtisodiy rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlariga erishishda muhim mexanizm sifatida xizmat qiladi.

Hozirgi kunda bizning mamlakatimizda ham bevosita soliqlar bo'yicha tushumlar davlat budjeti daromadlarini shakllantirishda muhim fiskal ahamiyat kasb etadi.

O'zbekiston iqtisodiyotini raqobatbardoshligini oshirishning muhim omili sifatida tadbirkorlik subyektlari va investorlar uchun qulay shart-sharoitlar yaratish, shuningdek, soliq solish jarayonlarini avtomatlashtirgan holda soliq organlari tomonidan zamonaviy soliq xizmatlari ko'rsatilishini tashkil qilish maqsadida bir qancha qonun-hujjatlari qabul qilindi. Shuningdek, yaqin yillar davomida mamlakatimizni ijtimoiy va iqtisodiy jihatdan rivojlantirish, tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash hamda ularga teng raqobat sharoitini yaratish maqsadida izchil tarzda islohotlar amalga oshirilmoqda, bu, o'z navbatida, soliq yukini pasaytirish, soliq va bojxona ma'muriyatchiligini yanada takomillashtirish uchun yanada keng ko'lamli imkoniyatlarni yaratmoqda.

Mamlakatimizda soliq yukini izchillik bilan kamaytirish, soliq solish tizimini va bojxona tartib-taomillarini soddalashtirish, shu bilan birga, soliq va bojxona ma'muriyatchiligini takomillashtirish soliq siyosatining birinchi galdagi vazifalaridan hisoblanadi. Bu, o'z navbatida, iqtisodiyotimizni jadallik bilan rivojlantirish hamda mamlakatimizning investisiyaviy jozibadorligini yaxshilashda eng muhim omillar bo'lib xizmat qiladi.

Aytib o'tishimiz mumkinki, soliq sohasida o'tgan yillar davomida olib borilgan islohotlar soliq yukini pasaytirish va soliq tizimini soddalashtirish, soliq ma'muriyatchiligini takomillashtirish, tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish va chet el investisiyalarini jalb qilish uchun qulay muhitni shakllantirish vazifalarini amalga oshirishga qaratilgan yangi imkoniyatlarni yanada kengaytirdi.

Mamlakat budjetida bevosita soliqlar ulushining yuqoriligi – bu korxonalar va fuqarolarning daromadlari yuqoriligi ko'rsatishi, iqtisodiyotning rivojlanganligi va barqarorligini anglatishi mumkin.

Fikrimizcha, tadbirkorlik subyektlariga kompleks xizmatlar ko'rsatishni, shuningdek, ular tomonidan soliq majburiyati ixtiyoriy bajarilishini ta'minlashga qaratilgan soliq ma'muriyatchiligi tizimini tashkil qilish, buning natijasida esa xufiyona iqtisodiyotni qisqartirish, shuningdek, tadbirkorlik faoliyatini qonuniylashtirish jarayonlarini rag'batlantirish har tomonlama maqsadga muvofiq hisoblanadi.

Shuningdek, O'zbekistonda soliq siyosatini takomillashtirish, soliq ma'muriyatchiligi samaradorligini yanada oshirishga qaratilgan islohotlarni izchil tarzda davom ettirish maqsadga muvofiq, deb hisoblaymiz.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Mamlakatimizda bevosita soliqlar ma'muriyatchiligiga oid bo'lgan munosabatlarni tartibga solish maqsadida bir qancha qonun-hujjatlari amaliyotga joriy etilgan. Mazkur qonun-hujjatlarida bevosita soliqlarga doir soliq ma'muriyatchiligi huquqiy jihatdan mustahkamlangan.

Bevosita soliqlarning to'lovchilari, soliq solish obyekti va bazasi, soliq stavkalari, soliq davri, soliq imtiyozlari, soliqni hisoblab chiqarish va soliq hisobotini taqdim etish tartibi hamda to'lash tartib-qoidalari ko'zda tutilgan [1].

Joriy yil 1-yanvardan Soliq kodeksining ayrim moddalariga kiritilgan o'zgartirish hamda qo'shimchalarga muvofiq bevosita soliq ma'muriyatchiligining ayrim qoidalari yanada takomillashtirildi. Jumladan, foyda solig'i bo'yicha har oyning 15 sanasidan kechiktirmay to'lanadigan bo'nak to'lovlarini to'lashi lozim bo'lgan tadbirkorlik subyektlari daromadining chegaraviy miqdori 5 milliard so'mdan

10 milliard so'mga oshirilishi belgilandi, o'zini o'zi band qilgan shaxslarning mehnat faoliyati natijasida yoki tovarlarni (xizmatlarni) realizatsiya qilishdan olingan daromadi soliq davrida 100 million so'mdan oshgan kundan e'tiboran Soliq kodeksi maqsadida yakka tartibdagi tadbirkorlar uchun belgilangan tartibda soliqqa tortilishi va bunda o'zini o'zi band qilgan shaxslar ijtimoiy soliqni Soliq kodeksida belgilangan tartibda to'lashini nazarda tutuvchi o'zgartirishlar kiritildi. Bundan tashqari, aylanmadan olinadigan soliqning qat'iy belgilangan summada to'lovchi soliq to'lovchilar uchun soliq belgilangan stavkalari jami daromadlari 500 million so'mdan oshmagan soliq to'lovchilar uchun soliq stavkasi 20 mln. so'mdan 25 mln. so'mga, jami daromadlari 500 million so'mdan yuqori bo'lgan soliq to'lovchilar uchun soliq stavkasi 30 mln. so'mdan 34 mln. so'mga oshirildi. Shuningdek, soliqqa tortish maqsadida yashash uchun mo'ljallanmagan ko'chmas mulklar bo'yicha jismoniy shaxslardan undiriladigan mol-mulk solig'iga tortish bazasi yuridik shaxslardagi kabi 1 kv metri uchun belgilangan mutlaq qiymatdan past bo'lmaslik sharti belgilandi, shuningdek, mol-mulk va resurs soliqlarining joriy yil uchun stavkalari indeksatsiya qilindi [2].

Shu bilan bir qatorda, mol-mulkni ijaraga beruvchi jismoniy shaxslar uchun soliq solish maqsadlarida belgilangan ijara to'lovining eng kam stavkalari ham indeksatsiya qilindi [3].

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning mamlakatimiz tadbirkorlari bilan ochiq muloqot shaklida joriy yil

20-avgust kuni o'tkazilgan navbatdagi uchrashuvida tadbirkorlik uchun qo'shimcha sharoitlar yaratish bo'yicha muhim yangi tashabbuslar bildirilib o'tildi. Jumladan, biznesni infratuzilma, er va energiya bilan ta'minlash, ichki bozorda teng raqobat muhitini yaratish, tashqi bozorlarga chiqish imkoniyatlarini kengaytirish hamda xizmatlar sohasiga yangi turtki berish kabi bir qator yo'nalishlarda tashabbuslar ilgari surildi.

Buning natijasida esa 2025-yil 1-yanvardan 2028-yil 1-yanvarga qadar umumiy ovqatlanish korxonalari foyda solig'i stavkasi 50 foizga kamaytirilmoqda hamda qishloq xo'jaligida foydalaniladigan yordamchi bino va inshootlar joylashgan er uchastkalariga nisbatan soliq solishni takomillashtirish bo'yicha qonun loyihasi ishlab chiqilishi ko'zda tutilmoqda [4].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu maqolada statistik ma'lumotlarni guruhlash, qiyoslash, solishtirma tahlil va boshqa uslublardan foydalanildi. Shuningdek, bevosita soliqlar ma'muriyatchiligini tashkil etish hamda yanada takomillashtirish bo'yi-

- 1 Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 30 декабрдаги ЎРҚ-599 сонли Қонуни билан қабул қилинган Солиқ кодекси, (Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси - <https://lex.uz/docs/4674902>);
- 2 Ўзбекистон Республикасининг 2023 йил 28 декабрдаги “Солиқ ва бюджет сиёсатининг 2024 йилга мўлжалланган асосий йўналишлари қабул қилинганлиги муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида”ги ЎРҚ-891-сонли Қонуни (Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси - <https://lex.uz/docs/6718864>);
- 3 Ўзбекистон Республикасининг 2023 йил 25 декабрдаги “2024 йил учун Ўзбекистон Республикасининг Давлат бюджети тўғрисида”ги ЎРҚ-886-сонли Қонуни (Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси - <https://lex.uz/docs/6707765>);
- 4 Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2024 йил 30 августдаги “Ўзбекистон Республикаси Президентининг тadbirkorlar билан тўrtинчи очиқ мулоқотида белгиланган вазифаларни амалга ошириш чора-таdbirlari тўғрисида”ги ПФ-132-сон Фармони (Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси - <https://lex.uz/docs/7089547>);

cha amaldagi qonunchilik normalari yuzasidan ayrim masalalar tahlil qilindi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'zbekiston Respublikasida 2023-yilda budjetga tushgan jami soliq tushumlari 165 918 mlrd. so'mni tashkil etgan bo'lib, shundan 72 705 mlrd. so'mi (43,8 %) bevosita soliqlar hissasiga to'g'ri kelgan. Bunda bevosita soliqlarning jami tushumidagi foyda solig'i ulushi 40 779 mlrd. so'mni (56,1 %), daromad solig'i ulushi 29 518 mlrd. so'mni (40,6 %) va aylanmadan olinadigan soliq ulushi 2 407 mlrd. so'mni (3,3 %) tashkil etgan.

Shuningdek, tushgan jami soliq tushumlari joriy yilning 1 choragida 40 328 mlrd. so'mni tashkil etgan bo'lib, shundan 18 036 mlrd. so'mi (44,7 %) bevosita soliqlar hissasiga to'g'ri kelgan. Bunda bevosita soliqlarning jami tushumidagi foyda solig'i ulushi 9 697 mlrd. so'mni (53,8 %), daromad solig'i ulushi 7 745 mlrd. so'mni (43,0 %) va aylanmadan olinadigan soliq ulushi 594 mlrd. so'mni (3,2 %) tashkil etgan. Mos ravishda tushgan jami soliq tushumlari joriy yilning 2-choragida 45 458 mlrd. so'mni tashkil etgan bo'lib, shundan 19 418 mlrd. so'mi (30,8 %) bevosita soliqlar hissasiga to'g'ri kelgan. Bunda bevosita soliqlarning jami tushumidagi foyda solig'i ulushi 9 474 mlrd. so'mni (48,8 %), daromad solig'i ulushi 9 188 mlrd. so'mni (47,3 %) va aylanmadan olinadigan soliq ulushi 756 mlrd. so'mni (3,9 %) tashkil etgan.

1-jadval. Bevosita soliqlar tushumlari haqida ma'lumot [5] mlrd.so'm.

Nomi	2023-yil (tushum)	2024-yil (prognoz)	2024-yil 1 chorak (tushum)	2024-yil 2 chorak (tushum)
Budjetga tushumlar (jami)	165 918 (100 %)	270 703,1 (100 %)	40 328 (100 %)	45 458 (100 %)
Bevosita soliqlar	72 705 (43,8 %)	85 610,9 (31,6 %)	18 036 (44,7 %)	19 418 (30,8 %)
Foyda solig'i	40 779 (56,1 %)	44 282,7 (51,8 %)	9 697 (53,8 %)	9 474 (48,8 %)
Jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'i	29 518 (40,6 %)	38 477,0 (44,9 %)	7 745 (43,0 %)	9 188 (47,3 %)
Aylanmadan olinadigan soliq	2 407 (3,3 %)	2 851,1 (3,3 %)	594 (3,2 %)	756 (3,9 %)

Yuqoridagi jadval ma'lumotlaridan ko'rinadiki, O'zbekiston Respublikasida 2024-yilda budjetga tushishi kutilayotgan jami soliq tushumlari 200 703,1 mlrd. so'mni tashkil etishi rejalashtirilgan bo'lib, shundan 85 610,9 mlrd. so'mni (31,6 %) bevosita soliqlar tashkil qilishi prognoz qilingan. Bunda bevosita soliqlarning jami tushumidagi foyda solig'i ulushi 44 282,7 mlrd. so'mni (51,8 %), daromad solig'i ulushi 38 477,0 mlrd. so'mni (44,9 %) va aylanmadan olinadigan soliq ulushi 2 851,1 mlrd. so'mni (3,3 %) tashkil etishi rejalashtirilgan.

Shuningdek, 2023 yilda budjetga tushgan jami soliq tushumlarining 28 079 mlrd. so'mi (16,9 %) resurs soliqlari hissasiga to'g'ri kelgan. Shuningdek, tushgan jami resurs soliqlari tushumlari joriy yilning

1-choragida 40 328 mlrd. so'mni tashkil etgan bo'lib, shundan 8 072 mlrd. so'mi (20,0 %) resurs soliqlari hissasiga to'g'ri kelgan. Mos ravishda tushgan jami resurs soliqlari tushumlari joriy yilning 2-choragida 45 458 mlrd. so'mni tashkil etgan bo'lib, shundan 8 266 mlrd. so'mi (18,2 %) resurs soliqlari hissasiga to'g'ri kelgan.

5 Жадвал маълумотлари Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Солиқ қўмитаси маълумотлари асосида тайёрланди.

2-jadval. Resurs soliqlari tushumlari haqida ma'lumot [6] mlrd.so'm.

Nomi	2023-yil (tushum)	2024-yil (prognoz)	2024-yil 1 chorak (tushum)	2024-yil 2 chorak (tushum)
Budjetga tushumlar (jami)	165 918 (100 %)	270 703,1 (100 %)	40 328 (100 %)	45 458 (100 %)
Resurs soliqlari	28 079 (16,9 %)	31 831,3 (27,3 %)	8 072 (20,0 %)	8 266 (18,2 %)
Er solig'i	6 890 (24,5 %)	7 171,1 (22,5 %)	1 853 (22,9 %)	2 169 (26,3 %)
Er qa'ridan foydalanganlik uchun soliq	15 300 (54,6 %)	16 684,2 (52,4 %)	4 261 (52,8 %)	4 104 (49,6 %)
Mol-mulk solig'i	5 098 (18,1 %)	6 715,0 (21,1 %)	1 718 (21,3 %)	1 807 (21,9 %)
Suv resurslaridan foydalanganlik uchun soliq	791 (2,8 %)	1 261,1 (4,0 %)	240 (3,0 %)	186 (2,2 %)

Yuqoridagi jadval ma'lumotlaridan ko'rinadiki, O'zbekiston Respublikasida 2024-yilda budjetga tushishi kutilayotgan jami soliq tushumlari 200 703,1 mlrd. so'mni tashkil etishi rejalashtirilgan bo'lib, shundan 31 831,3 mlrd. so'mini (27,3 %) resurs soliqlari tashkil qilishi prognoz qilingan.

Xulosa sifatida aytishimiz mumkinki, bevosita soliqlar tushumlarining davlat budjetida salmoqli hissasi mavjud bo'lib, u budjet daromadlarining muhim fiskal asosi hisoblanadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tegishli qonun-hujjatlari o'rganilganda 2024-yildan boshlab o'zini o'zi band qilgan shaxslarning mehnat faoliyati natijasida yoki tovarlarni (xizmatlarni) realizatsiya qilishdan olingan daromadi soliq davrida

100 million so'mdan oshgan kundan e'tiboran Soliq kodeksi maqsadida yakka tartibdagi tadbirkorlar uchun belgilangan tartibda soliqqa tortish amaliyoti joriy etilganligi ma'lum bo'ldi. Mazkur tartib yakka tartibdagi tadbirkor va o'z-o'zini band qilgan shaxslar uchun soliq solishda teng sharoitlar yaratish maqsadida kiritilgan degan xulosaga kelindi.

Shuningdek, o'rganishlar davomida soliqqa tortish maqsadida yashash uchun mo'ljallanmagan ko'chmas mulklar bo'yicha jismoniy shaxslardan undiriladigan mol-mulk solig'iga tortish bazasi yuridik shaxslardagi kabi 1 kv. metri uchun belgilangan mutlaq qiymatdan past bo'lmaslik sharti belgilanganligi ma'lum bo'ldi. Mazkur tartibning joriy etilishi natijasida yashash uchun mo'ljallanmagan ko'chmas mulk obyektlarini soliqqa tortishda, ularni jismoniy yoki yuridik shaxsga tegishli bo'lishidan qat'i nazar teng sharoitlar yaratilishiga hamda yuridik shaxslarning mol-mulkiga solinadigan soliqni 1 kv. metr ko'chmas mulkning minimal qiymatidan kelib chiqib to'lash joriy etilishi bilan amalda yuridik shaxslar tomonidan kamroq soliq to'lash maqsadida jismoniy shaxslarga ko'chmas mulkni qayta ro'yxatdan o'tkazish holatlari oldi olinishi kabi ijobiy natijalarga olib kelgan.

Resurs soliqlari bo'yicha stavkalarining indeksatsiya qilinishi esa, o'z navbatida, mahalliy budjetlar daromad bazasini oshirish va budjetning umumiy daromadlarida ushbu soliqlarning ulushini saqlab qolish maqsadida belgilanganligi ma'lum bo'ldi.

Yuqorida O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoevning mamlakatimiz tadbirkorlari bilan ochiq muloqot shaklida joriy yil

20-avgust kuni o'tkazilgan navbatdagi uchrashuvida tadbirkorlik uchun qo'shimcha sharoitlar yaratish bo'yicha muhim yangi tashabbuslar bildirilib o'tilganligini, jumladan, biznesni infratuzilma, er va energiya bilan ta'minlash, ichki bozorda teng raqobat muhitini yaratish, tashqi bozorlarga chiqish imkoniyatlarini kengaytirish hamda xizmatlar sohasiga yangi turtki berish kabi bir qator yo'nalishlarda tashabbuslar ilgari surilganligini aytib o'tgan edik. Bizningcha, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining tadbirkorlar bilan to'rtinchi ochiq muloqotida belgilangan vazifalarni amalga oshirish chora-tadbirlari doirasida tegishli qonun-hujjatlari loyihalarini ishlab chiqish va qabul qilgan holda amaliyotga joriy etish maqsadga muvofiqdir. Xususan, qishloq xo'jaligida foydalaniladigan yordamchi bino va inshootlar joylashgan er uchastkalariga nisbatan soliq solishni takomillashtirish

6 Жадвал маълумотлари Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Солиқ қўмитаси маълумотлари асосида тайёрланди.

maqsadida qishloq xo'jaligida foydalaniladigan yordamchi bino va inshootlar joylashgan er uchastkalariga nisbatan er uchastkalari va kapital qurilish obyektlaridan ruxsat etilgan foydalanish turlari klassifikatori asosida tabaqalashtirilgan soliq solish tartibini tatbiq etish maqsadga muvofiq, deb hisoblaymiz.

Shuningdek, tadqiqot jarayonida olib borilgan o'rganishlar va tahlillar natijasida bevosita soliqlarni hisobga olish hamda soliq ma'muriyatchiligi tizimining ayrim jihatlarini yanada takomillashtirish maqsadga muvofiq degan xulosaga kelindi.

Jumladan, O'zbekiston Respublikasining Soliq kodeksi o'rganilganda bevosita soliqlar bo'yicha ko'zda tutilgan ayrim imtiyozlar va boshqa soliq ma'muriyatchiligini tartibga solishga oid ayrim qoidalarni takomillashtirishga qaratilgan, amaldagi qonunchilik normalariga zarur o'zgartirish hamda qo'shimchalarni kiritish maqsadga muvofiq, degan xulosaga kelindi.

Bizningcha, bevosita soliqlar bo'yicha soliq ma'muriyatchiligining yanada takomillashtirilishi tadbirkorlik subyektlari va jamiyat manfaatlariga birdek xizmat qilishi bilan muhim ahamiyatga ega hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 30 декабрдаги ЎРҚ-599 сонли Қонуни билан қабул қилинган Солиқ кодекси, (Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси - <https://lex.uz/docs/4674902>);
2. Ўзбекистон Республикасининг 2023 йил 28 декабрдаги “Солиқ ва бюджет сиёсатининг 2024 йилга мўлжалланган асосий йўналишлари қабул қилинганлиги муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида”ги ЎРҚ-891-сонли Қонуни (Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси - <https://lex.uz/docs/6718864>);
3. Ўзбекистон Республикасининг 2023 йил 25 декабрдаги “2024 йил учун Ўзбекистон Республикасининг Давлат бюджети тўғрисида”ги ЎРҚ-886-сонли Қонуни (Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси - <https://lex.uz/docs/6707765>);
4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2024 йил 30 августдаги “Ўзбекистон Республикаси Президентининг тadbirkorлар билан тўrtинчи очиқ мулоқотида белгиланган вазифаларни амалга ошириш чора-tadbirlari тўғрисида”ги ПФ-132-сон Фармони (Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси - <https://lex.uz/docs/7089547>);
5. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Солиқ қўмитасининг расмий сайти (<https://soliq.uz>).

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 9

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

